

İlkokul Öğrencilerinin Değerlere Bakış Açılarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi

Examination of Primary School Students' Perspectives on Values in Terms of Root Values

Adem ARSLAN, Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi.

Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane / Türkiye.

ademarslan6005@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7848-7395>

Mahmut ELMA, Doktora Öğrencisi.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Fevzipaşa İlkokulu, Gümüşhane / Türkiye.

mahmutelma@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6200-0167>

ISSN: 1303-880X

e-ISSN: 2667-7504

<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 11.06.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 17.09.2022

Yayın Tarihi / Published Date: 25.12.2022

Tr/En: Tr

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Atıf/Citation: Arslan, A. & Elma, M. (2022). İlkokul öğrencilerinin değerlere bakış açılarının kök değerler açısından incelenmesi *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20 (44), 385-416. <https://doi.org/10.34234/ded.1129404>

Öz: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, 2018 yılında güncellenen programlar ile ilkokul müfredatının düzeltilmesi kapsamında, eğitim sistemi içinde, “kök değerlere” özellikle vurgu yapılmıştır. Program içinde yer alan bu kök değerler, “adalet, dürüstlük, dostluk, yardımseverlik, sabır, saygı, özdenetim, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik” olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin değerlere bakış açıları “kök değerler” açısından ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılarak hazırlanan bu çalışma sonucunda; öğrenciler değer sözcüğünü iş birliği, dürüstlük ve iyi geçinmek olarak nitelendirmektedirler. Katılımcılara göre insanlarda olması gereken en önemli değer yardımseverlik olduğu, ebeveyn ve öğretmenlerinin öğrencilerde en çok sorumluluk değerini görmek istedikleri anlaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin en çok sabır değerine ihtiyacı olduğunu, arkadaşlarında ise dürüstlük değerini görmek istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar okulun insana kazandırdığı en önemli değer “eğitimli olma” olduğunu, insanların sabır ve özdenetim sayesinde değerli olacaklarına vurgu yapmışlardır. Bununla beraber ailelerinde ise en çok dürüstlük, sevgi ve yardımlaşma değerlerini görmek istemektedirler. Değerler ilkokul öğrencilerine kazandırılırken öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bu görüşler mutlaka dikkate alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Kök Değerler, İlkokul

&

Abstract: Within the scope of the correction made to the primary school curriculum through the update programs initiated in 2018 by the Ministry of National Education, where “core values” were especially emphasized. These root values included in the program are expressed as “justice, honesty, friendship, helpfulness, patience, respect, self-control, love, responsibility, patriotism”. In this study, primary school students’ perspectives on values are discussed in terms of “root values”. As a result of this study, which was prepared by using the phenomenological research design, one of the qualitative research methods; students describe the word value as cooperation, honesty and getting along. According to the participants, the most important value that people should have is benevolence, whereas their parents and teachers most want the students to acquire the value of responsibility. In addition, they stated that the students needed the value of patience the most, and they wanted to see the value of honesty in their friends. The participants emphasized that the most important value that the school instill in students is “being educated” and that people will be valuable thanks to patience and self-control. However, values of honesty, love and

cooperation are expected to be found in their families the most. While teaching values to primary school students, these findings should definitely be taken into account.

Keywords: Values, Root Values, Primary School

(The Extended Abstract is at the end of the article)

Giriş

Toplum bilimciler insan davranışlarının açıklanmasında değerlerin büyük önem taşıdıklarına değinmektedirler (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Değerler, insan davranışına yön veren davranış ve tutumlar için genel bir çerçeveyi oluşturmaktadırlar. Bu çerçevede kişinin toplum içindeki diğer bireylere karşı davranışlarını da sahip olduğu bu çerçeve yönlendirmektedir (Demirhan İşcan, 2007). Değerler, insanların kendileri ve başkaları ile ilgili davranışlarına yön vererek, insan için bir çeşit davranış rehberi görevindedir. Her insan kendi adına önemli sayılan değerlere ulaşma olanağına sahiptir. Ayrıca yaşadığı sosyal çevrede hangi davranışın daha geçerli olduğuna ilişkin sosyal çevre tarafından önceden belirlenmiş ve topluma yerleşmiş değer yargıları ile karşı karşıyadır. İnsanlar gelenek ve göreneklerle, toplumsal kurallar yoluyla “doğru” ve “yanlış”, “iyi” ve “kötüyü” birbirinden ayırt ederek kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler (Beil, 2003).

Değer, bireylerin düşünceler, nesneler, diğer bireyler, durumlar ve eylemler üzerinde iyi-kötü, doğru-yanlış, istenen-istenmeyen, hoşlanılan-hoşlanılmayan vb. yargıları oluşturan ölçütlerdir (Halstead ve Taylor, 2000). Değer, ulaşılacak istenen hedefler, önem derecesine göre değişebilen ve insanların hayatına yön veren ilkelerdir (Schwartz, 2005). Yazar’a (2019) göre değer kavramı düşünce, işlem, nesne veya eylemin birey adına taşıdığı önemi belirleyen, niceliğe ve niteliğe ilişkin inançlardır. Toplumsal açıdan düşünüldüğünde ise çeşitli olgular, olaylar ve fikirler karşısında bireylerin fikir ve tepki birliğidir. Kutlu (2013) ise değer kavramını “toplum içinde hareketlerimizi belirleyen, yönlendiren, yöneten, onların temelinde yatan ilkelerdir.” şeklinde ifade eder. Bireylerin diğer insanların toplumsal olgularını ölçmede kullandıkları ölçütler olan değerler iyi, kötü, güzel, çirkin, doğru, yanlış şeklindeki değerlendirmelere kılavuzluk yapmaktadır (Ulusoy ve Aslan, 2019). Bir başka ifadeyle değer duyuşsal alan içerisinde bulunan eylem ve düşüncelerimizi etkileyerek yol gösteren zihinsel olgulardır. Günümüzde meydana gelen hızlı toplumsal değişim değerlerin önemini arttırmış ve değerler eğitiminin önem kazanmasını zorunlu hale getirmiştir. Zaten toplum içinde yapılan her davranışın temeline bakıldığında değer veya

değerlerin etkisinin büyük olduğu görülmektedir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Değerler, nesilden nesile aktarılacak senelerce devam ettirilebildiği gibi zaman içerisinde yok olabilme özelliğine de sahiptir. Doğuştan var olmayan, etkileşim yoluyla öğrenilen ve yaşanan değerler, bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşam kalitesini yükseltir (Bostrom, 1999).

Değerler kişiler arasındaki etkileşim ve iletişimi dolayısıyla da toplum işleyişini etkilemesi bakımından oldukça gereklidir. Değerler, duygusal ve sosyal gelişimin önemli bir parçasıdır ve zengin bir eğitim yaşantısında mutlaka değerlere yer verilmelidir. Değerler eğitiminin okullarda zengin yaşantılar ile verilmesiyle birlikte bireylerin akademik başarıları da olumlu şekilde etkilenecektir. Ayrıca okullarda bireylere kazandırılacak değerlerin, çocukların diğer çocuklarla olan sosyal ilişkilerinde de son derece önemli rolü vardır (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006). Eğitim sistemi eğitim programı aracılığıyla sadece akademik yönden başarılı, belirlenmiş bazı bilgi ve becerileri kazandıran bir yapı olarak düşünülmemelidir. Okulların asli görevi yeni neslin alışkanlıklarını, değerlerini ve davranışlarını etkileyerek temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek olmalıdır (MEB, 2018). Değerler, bireyin bulunduğu sosyal çevre içerisinde kendi konumunu anlamasına yardım eder. Bireyler değerler sayesinde toplumun kültürel unsurlarına odaklanırlar ve toplumun ideal olarak gördüğü davranışları geliştirirler. Ayrıca değerler bireylerin istenmeyen davranışlardan kaçınmalarında ve sosyal rollerini seçmelerinde de etkili olmaktadır. Dolayısıyla değerler ile toplumsal dayanışmanın sağlanması mümkün olmaktadır (Fichter, 2016). Toplamların kalkınmaları amacıyla, bireylerin toplumun sahip olduğu değerleri ne ölçüde yaşadığı önem taşımaktadır. Rekabetin zirveye ulaştığı ve küreselleşme olgusunun dünyanın her yerinde görüldüğü günümüzde sürdürülebilir bir kalkınma, ancak değerlerini benimsemiş gelecek nesillerin yetiştirilmesi ile mümkün görülmektedir (Roy, 2011).

Öğretme-öğrenme süreçlerinin tümünde olduğu gibi değerlerin özümsemesinde de model olma ve rehberliğin önemli işlevleri bulunmaktadır (Yazar, 2019). Çocuklar olumlu bir şeyler yapma isteğinde olan, kabul ettikleri değerleri yaşayan eğitimcilere ilgi duyarlar ve onları gözlemleyerek bu değerleri kazanırlar. Eğitimcilerin kendi söyledikleri ile davranışları tutarsız olursa, çocuklar değerleri kabul etmeme eğiliminde olabilirler (Şen, 2011). Veugelers (2000) çalışmasında öğretmenlerin öğrencileri için gerekli ve önemli gördüğü değerleri, öğretmenlerin bu değerleri ifade etme şeklinin etkilerini ve öğrenci ile öğretmen arasındaki değer düzeyi etkileşimini ifade etmiştir. Aynı çalışma-

sında öğretmenlerin değerler eğitiminde önemli rollerinin olduğunu, bu sebeple öğrencilerin değerlere teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunlarla beraber değerlerin öğrencilere kazandırılma sürecinde öğretmenlerin kişisel özelliklerinin ve okulun sosyal ikliminin de etkisinin olduğunu, öğrencilerin ahlaki ikilemlerinin ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinin değer eğitimi için gerekli olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenlerin değerleri öğrencilere tarafsız ve net bir şekilde vermelerinin değer eğitiminde önemli olduğuna değinmiştir.

Okullarda değerler eğitimi formal ya da informal bir şekilde gerçekleşmektedir. Değerler eğitimi süreci planlı ve programlı bir şekilde verilebildiği gibi, örtük program kapsamında da verilebilmektedir. Okullarda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerler, belirli derslerin programları yoluyla verilmektedir. Ancak bu programlarda yer alan değerler, ayrı bir öğrenme programı veya alanı olarak görülmemiştir. Bütün eğitimin temel hedefi olan değerlerimize, öğretim programlarının tümüne yayılmış bir halde yer verilmiştir (MEB, 2018). Bu sebeple günümüzde de değerler eğitimine öğretim programları aracılığıyla yer verilmektedir.

Değerler bazı derslerin öğretim programlarında bulunduğu gibi okul içi faaliyetlerden, etkileşimlerden ve diyaloglardan oluşan örtük programın içinde de bulunmaktadır (Candan ve Ergen, 2014). Türkiye’de değer kavramı 2005 yılından itibaren öğretim programlarında ön plana çıkmaya başlamış, 2018 yılında MEB tarafından öğretim programları güncellenirken ilk kez kök değer kavramı üzerinde durulmuş ve toplamda on kök değer (adalet, öz denetim, dürüstlük, dostluk, sevgi, sabır, saygı, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik) tüm öğretim planlarında ön plana çıkarılmıştır. Kök değerler kavramı, 2017 müfredat değişikliğinin ardından resmi olarak öğretim programlarına konulduğu için, bu kavramın yeniliği dolayısıyla, ilgili çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Örneğin; 2017 yılının Türkçe Dersi Öğretim Programı’na bakıldığında; “Öğretim programında değerler eğitimi” başlığında değerlerin evrensel, milli ve manevi olarak sınıflandırıldığı ancak sınıflandırmada detaylara yer verilmediği görülmektedir (TDÖP, 2017). Güncel durumda olan Türkçe dersi öğretim programında (2019) da “Değerlerimiz” başlığı ve kök değerlerle ilgili ifadeler aynen korunmuştur (TDÖP, 2019).

Araştırmanın Amacı

İlkokul öğrencilerinin değerlere yönelik bakış açılarını kök değerler açısından incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır.

1. Değer sözcüğünün anlamını bir kelime ile ifade edebilir misin?
2. Sence insanlarda olması gereken en önemli değer nedir?
3. Anne ve babanın sende en çok görmek istediği değer nedir?
4. Öğretmenin sende en çok görmek istediği değer nedir?
5. Okulda en çok hangi değerler kazandırılmaya çalışılmalı/çalışılıyor?
6. Arkadaşının en çok hangi değere sahip olmasını isterdin?
7. Anne ve babanda görmek istediğin değer hangisidir?
8. Sende olmasını en çok istediğin değer nedir?
9. Bir insan hangi özelliğiyle değerli olur?
10. Değerler sence neye benzemektedir?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilim deseni tercih edilmiştir. Olgu bilim deseni fark ettiğimiz, ancak derinlemesine ve detaylı bir görüşe sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bir çalışma bir veya birkaç kişinin deneyimlerine veya yaşantılarına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarırken tercih edilen olgu bilim deseni, bireylerin bir kavram ya da olgu ile ilgili yaşantılarının ortak anlamını tanımlar (Özet, 2014). Olgu bilim çalışmalarının temel hedefi, bir olgu veya kavram ile ilgili kişisel görüş ve deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Olgu bilim çalışmalarında genellikle bir kavram ya da olguya ilişkin bireysel algıların, düşüncelerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada, ilkökul öğrencilerinin değer olgusuna ilişkin görüşleri detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Olgu bilim çalışmalarında olguyu tüm yönleriyle yaşamış bir grup birey ile çalışarak bu olgu araştırılır. Bu sebeple, olgu ile ilgili geçmişi ve yaşantıları olan heterojen bir grup belirlenir (Özet, 2014). Bu araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Gümüşhane ili merkez ilçesinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilkökullarda okuyan 135 ilkökul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bir çalışmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip olaylar, kişiler, nesneler veya durumlardan oluşturulabilir (Büyüköztürk vd., 2008).

Veri Toplama Araçları

Nitel yöntemlerden olan olgu bilim çalışmalarında veri toplama aracı genellikle görüşmedir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu çalışma olgu bilim desenine dayalı olarak gerçekleştirilmesi sebebiyle veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Olgu veya kavramlara ilişkin yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmada görüşme tekniği araştırmacılara etkileşim, esneklik ve sondalar yolu ile inceleme imkânı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Çalışma kapsamına uygun olarak hazırlanan görüşme formu 10 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunda öğrencilerin değer algılarını ve deneyimlerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular yer almıştır. Görüşmelerde kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken sorulacak sorular, araştırmacılar tarafından kapsamlı alanyazın incelemesinden sonra hazırlanmıştır. Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla hazırlanan görüşme sorularının araştırma kapsamına uygunluğunu incelemek adına iki alan uzmanından destek alınmıştır. Öğrencilerin değer kavramıyla ilgili algılarını saptamak amacı ile çeşitli maddeler belirlenerek tekrar uzman görüşüne başvurulmuştur. İlkokul öğrencilerinin değer olgusuna ilişkin görüşlerini ortaya koymayı hedefleyen yarı yapılandırılmış görüşme formu iki öğretmen üyesi, bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiştir. Görüşme formu son halini almadan önce uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Eksik görülen maddeler düzeltilerek veya maddeler üzerinde değişiklik yapılarak soruların araştırmanın amacına uygun, uygulanabilir ve anlaşılır olduğu ortaya konmuştur. On öğrenci ile pilot çalışma yapılmış ve bu görüşmelerin sonucunda görüşme formunun uygun olduğu görülmüştür. Görüşmeler, çalışmayı yürüten ortak araştırmacılarından biri tarafından okullarda toplanmıştır. Yapılan tüm görüşmeler, ses kayıt cihazıyla kaydedildikten sonra bilgisayar ortamına aktararak yazıya dökülmüştür.

Verilerin Çözümlemesi

Nitel yöntemlerden olan olgu bilim desenini tercih eden araştırmaların amacı, insanların belli bir gerçeği, durumu ya da olgunun belirli bir yönünü anlama, onunla ilgili yorumlarda bulunarak değerlendirmede kullandıkları farklı yolları ortaya çıkarmaktır. Yapılan bu arayışlarla birlikte olgular üzerinde anlamlar ortaya çıkarılır ve bu anlamlar kategorilere ayrılarak sınıflandırılır (Çepni, 2010). Öğrenci görüşleri bilgisayar ortamına aktarılmış ve içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde önce kategoriler oluşturulur ve bir metinde yer alan belirli unsurları

oluşturulan kategorilerle ilişkili oldukları durumları temel alarak saymayı kapsar (Silverman, 2018). İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir hale getirerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İçerik analizi yapılırken belirli yollar takip edilmiştir. Öncelikle görüşme dökümleri tek tek okunmuş ve her biri araştırmacılar tarafından bireysel olarak kodlanmıştır. Bu kodlamalar, çalışma soruları kapsamında yapılmıştır. Daha sonra ortaya çıkan kodlar birleştirilerek sayısal çoğunluklarıyla birlikte kendi kategori ve temaları altında toplanmıştır. Kodlama sırasında bazı verilerin diğer alt temalara yönelik cevapları içerdiği görülmüştür. Bu durumda ortaya çıkan veriler, en uygun tema altında değerlendirilmiştir. Bununla birlikte görüşlerin ne sıklıkta olduğunu göstermek amacıyla frekanslar tercih edilmiştir. Fakat katılımcıların bazı sorulara verdiği çoklu cevaplar veya bazı sorulara cevap vermemeleri sebebiyle bazı temaların frekanslarında farklılık gözlenmiştir. Örneğin; bir öğrenci iki farklı değerden bahsedince bu değer ayrı bir frekans değeri olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple toplam görüşmeci sayısı 135 iken ikinci ve dördüncü temalarda bu sayı 149 olmuştur. Yine son tema altında bazı öğrencilerin cevap verememesi sebebiyle toplamda 51 frekans ortaya çıkmıştır. Bu gerekçeyle ikinci ve dördüncü tabloların frekanslarının toplamı, katılımcı sayısından fazla, son temadaki tabloların frekans sayısı katılımcı sayısından az olmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliğini ve güvenirliliğini sağlamak adına toplanan veriler, ilk olarak araştırmacılar tarafından birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra iki araştırmacının yaptığı bağımsız değerlendirmeler karşılaştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, üç alan uzmanı tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Uzmanların yaptığı kapsamlı çalışma sonucunda öneriler ve eleştiriler, araştırmacılar tarafından tartışılarak bulgu ve sonuçlara yansıtılmıştır. Bu çalışmalara ek olarak ulaşılan bulguları kanıtlamak ve destelemek adına öğrencilerle yapılan görüşmeler doğrudan alıntılar yoluyla ifade edilmiştir. Araştırmada, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmış ve temalar oluşturulurken, öğrencilerden gelen cevaplardan yola çıkarak birbiri ile ilişkili ya da benzer sorular aynı temalarda birleştirilerek tablolar oluşturulmuştur. Araştırmacılar, bağımsız olarak görüşme yapılan görüşlerle ilgili kodlamaya işaretleyerek kendi görüşlerini belirtmişlerdir.

Bulgular ve Yorum

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda bulgular 10 tema altında incelenmiştir. Öğrencilerin değer kavramına ilişkin tanımlamalarında yer verdiği çeşitli örnekler de ayrıca değerlendirilmiştir. Bulgularda yer yer öğrenci görüşlerine doğrudan yer verilmiştir. Öğrencilerin ifadeleri kök değerler kapsamında ele alınmıştır. Bazı öğrencilerin sorulara cevap vermemesi nedeniyle görüşlerin sayılarında farklılık olmaktadır. İlkokul öğrencilerinin değer kavramına ilişkin görüşleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Değer Sözcüğünün Anlamına Yönelik Öğrenci Görüşleri		
Değerler	Örnek İfadeler	f
İş birliği yapmak	...iş birliği önemli bir değerdir, birlikte iş yapmak olabilir.	14
Dürüstlük	...dürüst insan olmaktır.	12
İyi geçinmek	...insanlarla iyi geçinebilmektir.	11
Saygı	...büyüklerimize saygı derim.	9
Dostluk	...dost olabilmektir.	8
Kıymetli	...insan için kıymetli olan.	7
Sevgi	...sevip sevelebilmektir.	6
Doğruluk	...doğru insan omalıyız.	5
Sorumluluk	...sorumluluk sahibi olanlar değerli olur.	5
İyilik	...insanlara iyilikte bulunabilmektir.	5
Doğru sözlü	...bence en önemlisi doğru konuşmaktır her zaman.	5
İyi davranışlar	...insanlara iyi davranmaktır.	5
Adalet	...adil olup öyle yaşamaktır.	4
Uslu olmak	...yaramazlık yapmayıp uslu durmaktır	4
Doğru hareket	...doğru davranışlarda bulunmaktır.	3
Uyum	...insanlarla uyum içinde yaşamaktır.	3
Yaramazlık yapmama	...yaramaz olmamaktır.	3
Güzel ahlak	...güzel ahlakı yaşamaktır.	2
Güzellik	...insanda görülen güzellikler derim.	2
Zenginlik	...insan için büyük zenginlik.	2
Çalışkan olmak	...mesela okulda çalışkan olmak.	2
Yardımlaşmak	...insanlara yardım etmektir.	2
Sözünde durmak	...verdiğimiz sözlerde durmalıyız.	2
Merhametli olmak	...her canlıya karşı merhamet göstermek.	2
Sadık olmak	...anne ve babamıza sadık olmaktır.	1
Vefalı olmak	...bize yapılan iyilikleri unutmamaktır.	1

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin değer kavramını ifade ederken “insanlarla iş birliği yapmak”, “yardımlaşmak ve insanlara yardım etmek”, “insan için

kıymetli olan”, “değer, zenginlik demektir”, ve “insanın dürüst olmasıdır” gibi tanımlamalara yer verildiği görülmüştür. Örneğin bir öğrenci “değer denince aklıma iş birliği geliyor. Çünkü değer önemli bir kavramdır” derken, bir diğer öğrenci “bence değer sözcüğü dürüst insan olmaktır” demiştir. En fazla kullanılan sözcükler ise iş birliği (14), dürüstlük (12), iyi geçinmek (11) olmuştur. Burada öğrencilerin değer kavramına ilişkin günlük hayatta kullanılan anlamlar ile tanımlama yaptıkları görülmektedir. Öğrenci ifadelerine göre merhametli olmak (2), sadık olmak (2) ve vefalı olmak (1) ifadeleri de kullanılmıştır.

İlkokul öğrencilerinin insanlarda olması gereken en önemli değer nedir? sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: İnsanlarda Olması Gereken En Önemli Değere Yönelik Öğrenci Görüşleri		
Kök Değerler	Örnek İfadeler	f
Yardımseverlik		27
	Yardımlaşma ...insanda yardımlaşma duygusu olmalı.	9
	Yardım etme ...insan başkasına yardım etmeli.	4
	Paylaşma ...paylaşmayı bilmeliyiz.	6
	Merhametli ...hayvanlara, bitkilere merhametli olmalı.	6
	Cömert ...cömertlik insan için gereklidir.	2
Dostluk		23
	Güven duyma ...bir insana güvenebilmeliyiz.	6
	Anlayışlı olma ...dostlarımıza, çevremize anlayışlı olmak.	7
	Vefalı olma ...vefasızlık çok kötüdür.	3
	Sadık olma ...okulumuza sadık kalmalıyız.	7
Sevgi		20
	Fedakârlık ...başkası için hakkından vazgeçebilmeli.	12
	Güven duyma ...örneğin bir arkadaşın sana güvenmeli.	5
	Birlik içinde ...birlikte olabilmeli.	2
	Aile bağları ...ailesine gereken önemi vermeli.	1
Adalet		16
	Eşit davranma ...herkese eşit davranmalı.	7
	Adil olma ...adaletli davranabilmeli.	4
	Haklılık ...haksızlığa uğratmamalı	4
	Yanlı olmama ...arkadaşları arasında taraf tutmamalı.	1
Öz denetim		12
	Kontrol etme ...hemen kızmamalı.	5
	Özür dileme ...hata ettiğinde özür dilemek gerekir.	3
	Sinirlenmeme ...hemen sinirlenmek yanlış oluyor.	3
Dürüstlük		13
	Doğru sözlü ...her durumda doğru söylemeliyiz.	8
	Sözünde durma ...insan verdiği sözü yerine getirmeli.	5
Saygı		10
	Alçakgönüllü ...kendini büyük tutmamalı.	2
	Kişiliğe değer verme ...her insana değer vermeli.	3
	Muhatabı gözetme ...karşısındaki insanı düşünmeli.	5
Sabır		10
	Tahammül ...bazen kırıcı oluyoruz, küsmemeli.	2
	Azimli olma ...bir işi başaracağına inanmalı.	3
	Beklemeyi bilme ...beklemeyi bilmeli.	5
Sorumluluk		9
	Tutarlı olma ...her zaman dengeli olmamalı.	5
	Davranışın sonuçları ...yaptığı hataların sonucuna da katlanmalı.	2

Arkadaş. sorum olma	...Grup içinde sorumluluk üstlenebilmeli	2
Vatanseverlik		9
Çalışkan olma	...daima çok çalışmalıyız.	4
Kurallara uyma	...örneğin okul kurallarımıza uymak.	3
Dayanışma	...arkadaşları ile dayanışma içinde olmalı.	2

Tablo 2 incelendiğinde ilkökul öğrencilerine insanlarda olması gereken en önemli değerler sırasıyla göre yardımseverlik (27), dostluk (23), sevgi (20), adalet (16), öz denetim (12), dürüstlük (13), saygı (10), sabır (10), sorumluluk (9), vatanseverlik (9) kök değerleridir. Örneğin bir öğrenci “bir insanda olması gereken en önemli değer doğru sözlü olmasıdır” ifadesini, bir başka öğrenci “insanlarda olması en önemli değer merhametli olmasıdır. Her şeye karşı merhamet” şeklinde görüş bildirmiştir. Bir başka öğrenci ise “bence insan arkadaşları ile dayanışma içinde olmalı” ifadesini kullanmıştır.

Anne ve babaların çocuklarda en fazla görmek istedikleri değer Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Anne ve Babanın Sende Görmek İsteddiği Değer Nedir? Sorusuna İlişkin Görüşler		
Kök Değerler	Örnek İfadeler	f
Sorumluluk		28
Aile sorumluluğu	...ev içinde görevlerimi yerine getirme	8
Sözünde durmak	...verdiğim sözde durmamı isterler.	8
Ödev yapma	...onlar demeden ödevi yapmamı ister.	5
Düzenli olma	...odamı toplamamı beklerler.	4
Güvenilir olmak	...güvenilen biri olmamı dilerler.	3
Dürüstlük		18
Doğru sözlülük	...babam bana hep doğru söyle der.	12
Güvenilir olma	...bana güvenilmesini beklerler.	6
Yardımsever		19
Aileye yardım	...ev işlerinde yardımcı olmamı isterler.	10
İş birliği yapmak	...kardeşime yardımcı olmamı isterler.	9
Sevgi		15
Fedakârlık	...oyuncaklarımı kardeşin oynamasını	8
Merhametli olmak	...merhametli olmamı isterler.	7
Dostluk		11
Vefalı olma	...vefalı olmamı arzu ederler.	9
Anlayışlı olmak	...bazen kızıyorum anlayış bekliyorlar.	2
Adalet		11
Haksızlık yapmama	...hiç kimsenin hakkına girme diyorlar.	6
Eşit davranma	...eşit olmamı istiyorlar.	5
Özdenetim		11
Davranışları kontrol	...çabuk sinirlendiğimde kızıyorlar.	7
Özür dileme	...yeri geldiğinde özür dilemek.	4

Saygı			10
	Kişilere değer ver.	...arkadaşlarıma değer vermemi isterler	7
	Alçakgönüllü	...büyüklük taslamamı beklerler.	3
Sabır			8
	Azimli olma	...derslerime daha çok çalışmamı isterler.	7
	Tahammül etme	...biraz daha dayanmamı isterler.	1
Vatanseverlik			4
	Kurallara uyma	...okulda kurallara uymamı isterler.	2
	Çalışkan olma	...hep çalışkan olmayı tavsiye ederler.	1
	Dayanışma	...ailem içinde dayanışma beklerler.	1

Tablo 3 incelendiğinde anne ve babaların çocuklarında en çok görmek istedikleri değer sorumluluk (28) ve dürüstlük (20) olarak belirlenmiştir. Bir öğrenci “annem benim görevlerimi zamanında yapmamı bekler” derken, bir diğer öğrenci “her zaman doğru sözlü olmamı ister” diye cevap vermiştir. Öğrenci görüşlerine göre saygı (10), sabır (8), vatanseverlik (4) kök değerleri diğer değerlere göre daha az olarak ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencilerde en çok görmek istediği değer Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenin Sende Görmek İsteddiği Değer Nedir? Sorusuna Yönelik Görüşler			
Kök Değerler	Örnek İfadeler		f
Sorumluluk			24
	Okul sorumluluğu	...okul kurallarına uymamı ister.	7
	Sözünde durma	...arkadaşlar arası verilen sözde durmamı.	6
	Ödev yapma	...ödevimi zamanında yapınca mutlu olur.	6
	Düzenli olma	...sınıf içinde düzenli olmayı ister.	3
	Güvenilir olma	...arkadaşlarımdan güvenini kaybetme der.	2
Özdenetim			23
	Davranış kontrolü	...hemen sinirlenmemi söyler	10
	Özgüvenli olma	...sorulardan korkmayın der.	8
	Özür dileme	...hata yaptığımda özür dilememizi ister.	5
Vatanseverlik			22
	Çalışkan olma	...daima çok çalışın der.	8
	Kurallara uyma	...sınıfta koyduğumuz kurallara uyun der.	4
	Sadık olma	...kurallara sadık olmamızı ister.	4
	Dayanışma	...arkadaşlarımla dayanışmış olmamızı.	3
	Tarihine sahip çıkma	...geçmişteki büyükleri unutmamayı bekler	3
Dürüstlük			22
	Açık olma	...açık sözlü olmamızı ister.	14
	Doğru sözlü olma	...her zaman doğruyu söyleyin der.	8

Dostluk		19
Anlayışlı olma	...bazen hatalara karşı anlayışlı olun der.	13
Güvenme	...insanların güvenini kaybetmeyin der.	6
Yardımsaver		14
Cömert olma	...cömertlik iyidir der.	12
Misafirperver olma	...gelen misafirlere iyi davranmamızı ister.	2
Sevgi		14
Fedakârlık	...fedakarlık bekler.	12
Aile birliğine önem	...ailemizi çok sevmemizi ister.	2
Saygı		7
Karşısını gözetme	...arkadaşlarına saygı duy der.	6
Alçakgönüllü olma	...kibirlenme der.	1
Sabır		7
Azimli olma	...derslere var gücünüzle çalışın der.	6
Tahammül etme	...tahammül edin der.	1
Adalet		7
Eşit davranma	...insanlara eşit davranın der.	6
Adil olma	...adaletli davranmamızı ister.	1

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilere göre öğretmenler kendilerinde en çok sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik değerlerini görmek istemektedirler. Örneğin bir öğrenci “öğretmenim benim yaramazlık yapmamamı ister” derken, diğer bir öğrenci “arkadaşlarımla uzlaşma içinde olmamı söyler” demiştir. Öğrencilerden bir tanesi “yardımlaşmamız gerekir” diyerek yardımlaşma değerine vurgu yaparken, başka bir öğrenci “doğru sözlü olmamızı ister” diyerek dürüstlük değerine vurgu yapmıştır.

Okulda en çok hangi değerler kazandırılıyor? sorusuna ait görüşler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Okulda En Çok Hangi Değerler Kazanılıyor? Sorusuna Yönelik Öğrenci Görüşleri		
Değerler	Örnek İfadeler	f
Eğitilmiş olma	...okul bizi eğitiyor.	10
Görevlerini yapmak	...öğretmenlerin görevlerimizi yapmamızı istiyor	8
Doğru sözlü	...doğru konuşmak gerektiği anlatılıyor.	8
Arkadaşlık kurma	...okul sayesinde arkadaşlık kuruyoruz.	8
İyi geçinme	...arkadaşlarımızla iyi geçinmek kazandırılıyor.	7
İyi davranışlar	...güzel davranışlar öğreniyoruz.	7
İnsana yakışan davranış	...insani davranışlar kazandırılıyor.	7
Özgüvenli kişiler	...kendimize güven duygusu geliyor.	7
Başarılı bireyler olmak	...okul hayatımızda başarıyı yakalamak.	5
Güzel konuşan	...akıcı ve güzel konuşmak.	5
Kötü söz kullanmayan	...argo ve kötü kelimeler kullanılmaması öğretiliyor	5

İyi arkadaşlık kurmak	...okul sayesinde arkadaşlık duyguları gelişiyor.	5
Ülkemizi sevmek	...vatanımızı sevmek duygusu.	4
Bayrağımızı sevmek	...bayrağımıza saygı duymak.	4
Öfkelenmeme	...sinirlerimize hakim olma duygusu.	3
Haksızlık yapmamak	...arkadaşlarımıza haksızlık yapmamak.	3
Yardımlaşma	...arkadaşlarımızla yardımlaşma özendiriliyor.	3
Saygılı olma	...saygılı davranma kazandırılıyor.	3
Görev alma	...görev almaya istekli oluyoruz.	3
Zamanında gelmek	...okula geç kalmamak, işe zamanında gelmek.	3
Güzel yazmak	...yazımızın güzel olması kazandırılıyor.	3
Büyüklerle saygı	...büyüklerimize saygı gösterme kazandırılıyor.	3
Olumlu davranışlar	...bize faydalı davranışlar kazandırılıyor.	2
Güzel davranışlar	...arkadaşlarımıza güzel davranmak.	2
Örnek öğrenci olmak	...öğretmenim örnek öğrenci ve örnek sınıf diyor.	2
Yararlı davranışlar	...başkasına yararlı davranışlar kazandırılıyor.	2
Adil olma	...adalet vurgusu yapılıyor.	2
Azimli olma	...azimle çalışmak vurgulanıyor.	2
Fedakârlık	...derslerimiz için fedakarlık bekleniyor.	2
Davranışlarını kontrol	...davranışlarımızı kontrol etme.	2
Tahammül etme	...sıkıntı olduğu zaman tahammül.	2
Çalışkan olma	...hep çalışmak ve çalışkan olmak.	1
Sözünde durma	...verdiğimiz sözde durmamız.	1
Özür dileme	...gerekirse özür dilemek.	1

Tablo 5 incelendiğinde öğrenciler okulda en çok eğitimli olma, görevini yapma, doğru sözlü olma gibi değerler kazandırıldığını ifade etmişlerdir. Örneğin bir öğrenci “okul bizi eğitimli insanlar olarak yetiştirir” derken diğer bir öğrenci “arkadaşlarımızla iyi geçinmek gerekir” noktasına vurgu yapmıştır. Bir başka öğrenci “iyi arkadaşlık kurmak” cevabını verirken, başka bir öğrenci “başarılı öğrenci olmak” konusuna da vurgu yapmıştır. Öğrenciler okullarda kazanılan değerlere ilişkin görüşlerini belirtirken kullandıkları “bir bireyin kazanması gereken başarılar”, “ülkesini seven” ve “insanlarla iyi geçinen” gibi ifadeler de kullanmışlardır.

Öğrencilerin arkadaşlarında en çok görmek istedikleri değerler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Arkadaşlarında En Çok Görmek İstediklerin Değer Nedir? Görüşleri		
Kök Değerler	Örnek İfadeler	f
Adalet	...en çok haksızlık yapmamalarını bekler, adil olmasını isterim.	20
Dürüstlük	...bence arkadaş dürüst olmalı her zaman.	19
Dostluk	...herhangi bir konuda yardımcı olmasını beklerim.	17
Sevgi	...insanın sevgisine karşılık vermeli.	16
Saygı	...her zaman saygılı davranmalı.	15
Sabır	...her sıkıntıya sabretmeli.	13
Sorumluluk	...görevlerini daima yerine getirmeli.	12

Vatanseverlik	...vatanını sahiplenmeli.	9
Yardımseverlik	...yardımsever olmalı.	9
Öz denetim	...kendini kontrol edebilmeli.	5

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin arkadaşlarında en çok görmek istediği değerlerin adalet, dürüstlük, dostluk olduğu görülmüştür. En az ise öz denetim değerine önem vermektedirler. Öğrenciler değerler kavramını davranışlar şeklinde düşünebilmektedirler. Örneğin bir öğrenci “arkadaşımdın dürüst olmasını ve beni aldatmamasını isterim” derken, diğer bir öğrenci “herhangi bir konuda bana yardımcı olmasını beklerim” gibi ifadeler kullanmışlardır.

Öğrencilerin anne ve babalarında en çok görmek istedikleri değer, Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Anne Babanda En Çok Görmek İstediğin Değer Nedir? Sorusuna Yönelik Görüşler		
Değerler	Örnek İfadeler	f
Dürüst olma	...alacağım dediği oyuncacı almıyor, sözü tutmuyor	14
Yardımlaşma	...ödevlerimde yardım etmesini isterim	13
Sevgi	...beni daha çok sevmesini isterim.	13
Saygı	...hep ödev yapmamı istiyor.	10
Hoşgörü	...hatalarımda hemen kızıyor.	10
Farklı görüşler kabul etme	...hep kendi istediği olsun ister.	9
Bireysel farklılıkları kabul	...ben futbola gitmek istiyorum ama yollamıyor.	9
Başkalarıyla kıyaslamama	...arkadaşımdın notlarını daha çok beğeniyor.	8
Güvenme	...bana güvenmesini isterim.	7
Dayanışma	...bana yardım etmesini isteriö	7
Demokratik olma	...ben de konuşmak istiyorum.	6
Hakkıma saygı	...tablete bakmak istediğimde kızıyor.	5
Oyuna saygı	...oyun oynamak istediğimde kızıyor.	4
Sorumluluk	...çok telefona bakıyor.	4
Cömert olma	...bana daha fazla para vermesini isterim.	3
Özür dileme	...o da hata yapabilir.	3
Alçak gönüllü olma	...ben hep en iyiyim diyor.	2
İş birliği yapma	...derslerimi beraber yapmak.	2
Paylaşma	...beni de yanında götürmesini isterim.	2
Güven duyma	...bana güven duymasını beklerim.	2
Merhametli olma	...daha merhametli olması.	1

Tablo 7 incelendiğinde öğrenciler anne ve babalarında en çok görmek istediği değerleri dürüst olma, yardımlaşma, sevgi, saygı, hoşgörü olarak ifade etmişlerdir. En az ise merhametli olma, güven duyma, paylaşma değerleri ifade etmişlerdir. Örneğin bir öğrenci, “bazen alacağım dediği oyuncacı almıyor.” ya da “beni diğer arkadaşlarımla kıyaslamamasını isterim”, başka bir öğrenci ise “merhametli zaten benim ebeveynim” ifadesini kullanmıştır.

Öğrencilerin kendilerinde en çok görmek istedikleri değerler Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Kendinde En Çok Olmasını İstediğin Değer Nedir? Sorusuna İlişkin Görüşleri			
Kök Değerler	Örnek İfadeler		f
Sabır			17
	Azimli olma	...derste sıkılıyorum, devam etsem.	6
	Baş etmek	...sorunlarla baş etmek.	3
	Dayanmak	...ödevlere dayanmak.	3
	Beklemeyi bilmek	...çok aceleci oluyorum.	2
	Tahammül etme	...tahammül etmek.	2
	Darılmamak	...bazen hemen küsüyorum.	1
Özdenetim			17
	Davranış kontrolü	...çabuk öfkelenabiliyorum.	6
	Özür dileme	...özür dilemek.	5
	Öz güvenli olma	...kendime güvenmek istiyorum.	5
	Önemseme	...bazen boşveriyorum.	1
Vatanseverlik			14
	Çalışkan olma	...daha çalışkan olmayı istiyorum.	10
	Sadık olma	...aileme sadık kalmak.	4
Dostluk			14
	Anlayışlı olma	...arkadaşlarıma anlayışlı olmak isterim.	8
	Dayanışma	...dayanışma içinde olmak isterim.	6
Adalet			13
	Adil olma	...adaletli olmak isterim.	10
	Haksızlık yapmama	...bazen kardeşime haksızlık yapıyorum	3
Sorumluluk			11
	Sözünde durma	...bazen de sözümde duramıyorum.	11
	Vatanına sorumlu	...vatanıma sorumlu olma.	
Dürüstlük			11
	Açık olma	...açık sözlü olmak istiyorum.	9
	Anlaşılır olma	...anlaşılır olmak.	2
Yardımsever			10
	İşbirliği yapma	...arkadaşlarımla iş birliği yapmak	7
	Cömert olma	...cömert olmak	3
Saygı			10
	Kişiliklere değer	...arkadaşlarıma saygı duyma.	8
	Alçakgönüllü	...alçakgönüllü olmak.	2
Sevgi			9
	Vefalı olma	...vefalı olmak.	9
Dürüstlük			9
	Doğru sözlü olmak	...her zaman doğru sözlü olmak.	6
	Sözünde durma	...verdiğim sözlerde durmak.	3

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin kendilerinde olmasını istediği değerın sabır (17) olduğu görölmektedir. Öğrenciler sabır kök değerini acele etmemek, baş etmek, dayanmak, sabretmek, tahammül etmek, darılmamak ve katlanmak kelimeleriyle ifade etmiştir. Örneğin bir öğrenci “sınavlarda acele ettiğim için yanırlarım çok oluyor” derken diğeri bir öğrenci “bazen çalışmak istemiyorum, başarılı olmak için sabretmeliyim” demiştir. Öğrenciler özellikle akademik başarıda sonuç almak için gerekli özellikleri belirtmişlerdir. Ayrıca öz denetim (17) değeri de öğrenciler tarafından çokça ifade edilmiştir. Daha çok öfke kontrolü kapsamında ifade edilen davranışlar bireyler arası ilişkilerde önem arz etmektedir. Bu sebeple bazı öğrenciler bu noktaya vurgu yapmıştır. Örneğin bir öğrenci “çabuk sinirlenince arkadaşlarımı kırabiliyorum” demiştir.

İnsan hangi özelliğiyle değerli olur? sorusuna cevapları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: İnsan Hangi Özelliğiyle Değerli Olur? Sorusuna Yönelik Öğrenci Görüşleri			
Kök Değerler		Örnek İfadeler	f
Sabır			20
	Azimli olma	...insanın çalışma isteği varsa başarır.	6
	Beklemeyi bilme	...beklemeyi bilmeli.	5
	Dayanmak	...zorluklara dayanabilmeli.	3
	Sabretmek	...sabredebilmeli.	2
	Tahammül etmek	...tahammül etmeli.	2
	Darılmamak	...bazen hemen darılıyorum.	1
Özdenetim			17
	Davranış kontrolü	...çabuk sinirlenmemek.	6
	Özür dileme	...arkadaştan özür dilemek erdemdir.	5
	Öz güvenli olma	...kendime çok güvenmek istiyorum.	5
	Önemseme	...görevlerimi önemsemeliyim.	1
Vatanseverlik			14
	Çalışkan olma	...çok çalışkan olmalıyız.	10
	Sadık olma	...milletine sadık olma.	4
Dostluk			14
	Dayanışma	...dayanışma içinde olma.	10
	Anlayışlı olma	...anlayışlı olma.	4
Adalet			14
	Eşit davranma	...kardeşime bazen eşit olmuyorum.	14
Sorumluluk			13
	Sözünde durma	...sözünde durmak çok önemlidir.	13
Dürüstlük			13
	Anlaşılır olma	...anlaşılır olduğunda	13

Yardımsızlık			11
	Merhametli olma	...herkese merhametli olduğunda.	11
Saygı			10
	Alçak gönüllü olma	...alçakgönüllü olursa değerli olur.	10
Sevgi			9
	Aile birliğine önem	...ailemize önem verdiğimizde.	5
	Fedakârlık	...her anlamda fedakâr olursa.	2
	Vefalı olma	...vefalı ise değerli olur.	1
	Güven duyma	...insanlar güvenebiliyorsa değerlidir.	1

Tablo 9 incelendiğinde insanı değerli kılan en önemli özelliğin sabır (20) olduğunu söyleyenlerin sayısı en fazladır. Örneğin bir öğrenci “Bir insan çok çalışma isteği varsa başarır” derken, diğer bir öğrenci “zorluklara dayanabilmeli” demiştir. Dostluk kavramı dost edinme, iyi geçinme ve kalp kırmamak ifadeleri kullanılarak ifade edilmiştir. Yardımsızlık değeri arkadaşına yardım etme ve yardımsızlık ile ifade edilirken, adalet kavramı da adil olma şeklinde ifade edilmiştir.

Öğrencilerin değerleri benzettikleri ifadeler Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Değerler Sence Neye Benzemektedir? Sorusuna İlişkin Tablo	
Değerler	f
Altın gibidir, insanı değerli kılar	4
Gül gibidir, çiçek bahçesi olur	4
Işık gibidir, insanı aydınlatır	4
Güneş gibidir, insanı ısıtır	4
Temeller gibidir, insanı ayakta tutar	4
Çiçek gibidir, insan onunla güzel kokar	3
İlaç gibidir, insanı iyi eder	3
Gıda gibidir, insanı doyurur	3
Mutluluk kaynağıdır, insanı mutlu eder	3
Özeldir, insanı özel kılar	3
Kalp gibidir, insanı yaşatır	2
Boş kâğıt gibidir, güzel kullanırsan önemli iş görür	2
Kanat gibidir, kanatsız uçulmaz	2
Motor gibidir, insanı harekete geçirir	2
Yıldız gibidir, etrafını aydınlatır	2
Fener gibidir, yolunu aydınlatır	2
Ev gibidir, insanı korur	2
Kurallardır, yol gösterir	2
Sevinçtir, insanı sevdirir	1
Pusula gibidir, yol gösterir	1
Maden gibidir, değerlidir	1
Mum gibidir, karanlığı aydınlatır	1

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin değer kavramına farklı anlamlar yükledikleri görülmektedir. Altın (4), gül (4), ışık (4), güneş (4) en çok benzetilen

meteforlardır. Örneğin bir öğrenci “değerler ışık gibidir, hem insanı hem toplumu aydınlatır” derken, değerlerin toplum hayatındaki önemine vurgu yapmıştır. Bir başka öğrenci “mutluluk kaynağıdır, insanı mutlu eder” diyerek değerlerin insanın kendi yaşantısındaki işlevine değinmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada ilkokul öğrencileri değer kelimesini ifade ederken en fazla iş birliği, dürüstlük, iyi geçinmek ifadelerini kullanmışlardır. En az kullanılan ifadeler ise sadık olmak ve vefalı olmaktır. Öğrencilerin değer kavramını günlük hayatta kullanılan anlamları ile tanımladıkları görülmektedir. Değer denince akla gelen en önemli kavramlardan olan iş birliği, öğrenciler için önem arz etmektedir. Bu araştırmaya paralel olarak Tillman (2000) araştırmasında iş birliğinin önemine ve iş birliğinin karşılıklı saygı ilkesine dayandığını belirtmiştir.

Araştırma sonucuna göre öğrenciler insanlarda olması gereken en önemli değer sorusuna en fazla yardımseverlik ve dostluk değerleri şeklinde cevaplar vermiştir. En az ifade edilen değerler ise vatanseverlik ve sorumluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin özellikle yardımseverlik değerine vurgu yapması toplumsal dayanışmanın önemini ifade etmektedir. Bu araştırmaya paralel olarak Dilmaç (1999) ilk ve ortaokullar için hazırlanmış insani değerler eğitimi programını bir grup öğrenciye uygulamıştır. Araştırma sonucunda gruba katılan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk seviyelerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bireyin vicdanına hitap etmeyen hiçbir değer kişiye kazandırılmayacağı unutulmamalıdır (Zengin ve Arslan İçöz, 2018). Son güncel programda en çok vurgulanan kök değerler saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerleridir (Genç, 2018). İlkokul 1. sınıf programında en çok vurgulanan değer sorumluluk değeri iken, en az vurgulanan değerlerin adalet ve dostluk değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duran ve Solak, 2018).

Öğrencilerin anne ve babanın sende görmek istediği en önemli değer sorusuna verdikleri cevaplar içinde sorumluluk ve dürüstlük değerleri en fazla ifade edilirken, vatanseverlik ve sabır değeri en az ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çocuklar üzerinde özellikle değer vurgusu konusunda önemli etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. İlkokul öğrencileri öğretmenlerinin kendilerinde görmek istedikleri değerleri öz denetim, sevgi, saygı gibi değerlere vurgu yaparak belirtmişlerdir. Eğitim süreci bireyin tüm yaşam becerilerinin temellerinin atıldığı, sosyal ilişki deneyimlerinin kazanıldığı bir dönem olmasından öğretmenlerin bu rolün bilincinde olması önem arz etmektedir. Araştırmanın bulgularına para-

lel olarak Cevheri (2014) çalışmasında çocukların, keşfetmek ve öğrenmek için doğal bir eğilime sahip olduklarını ve gelişim dönemlerinde belli tür öğrenmeye karşı yüksek düzeyde duyarlılık gösterdiklerini vurgulamıştır. Kritik gelişim dönemleri olarak da adlandırılan bu dönemlerde çocukların üst düzey gelişim gösterebilmeleri için öğretmenler onların belirli yaşantıları gerçekleştirmelerine olanak sağlayacak ortamlar oluşturma durumundadırlar.

Öğretmenlerin sende görmek istediği en önemli değer sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde sorumluluk ve öz denetim değerlerinin ön plana çıktığı, dostluk ve yardımseverlik değerlerinin ise az ifade edildiği anlaşılmıştır. Bir kurum olarak okulun değerlerin aktarılmasında ve uygulanmasında önemli rolünün olduğu anlaşılmaktadır. Bireyler okul kültürü sayesinde kök değerler içinde olan dürüstlük, dostluk, yardımlaşma gibi kavramları öğrenmekte ve bunu hayata uygulamaktadırlar. Doğanay (2006) çalışmasında değerlerin çocuğa kazandırılmasında, doğrudan etkili olan ailesinin yanı sıra değer kazanım sürecine ilişkin planlı ve iyi bir okul eğitiminden geçmelerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Okulda en çok kazandırılan değerler sorusuna öğrenciler en çok eğitimli olma, görevini yapma, doğru sözlü olma ve arkadaşlık şeklinde cevap verirken, en az da çalışkan olma, özür dileme ve sözünde durma ifadelerine yer vermiştir. Bu araştırmada öğrenciler tarafından adalet kavramına vurgu yapılmıştır. Toplumsal yaşamda özellikle arkadaşlar arasında en dikkat çekici davranış olan adalet; adil olma, eşit davranma ve paylaşma gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Bahçe (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına göre toplumsallık, sabır, misafirperverlik ve yardımseverlik gibi değerlerin kazandırılması için çevrenin öneminin büyük olduğu ve aile-okul-çevre iş birliğinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Öz saygı, öz güven, hoşgörü, duyarlılık ve yeniliğe açıklık gibi değerleri kazandırılması için ise aile desteğinin önemli olduğu saptanmıştır. Sevgi, barış, vatanseverlik ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme gibi değerlerin toplumun değişim ve gelişiminden olumsuz etkilendiği görülmüştür. İlköğretim programlarında en fazla önemsenen değerlerin sorumluluk, saygı, adalet kök değerlerinin olduğu görülmektedir (Kart & Şimşek, 2020). Bazı kaynaklarda ise en çok öz denetim ve sorumluluk kök değerleri verilmiştir (Erçelik & Yeşilyurt, 2020).

İlkokul öğrencilerinin arkadaşlarında en çok görmek istediğin değer in adalet ve dürüst olma olduğu görülmüştür. En az kullanılan değer ise öz denetim olarak ortaya çıkmıştır. Çocuklar özellikle adalet, saygı ve sevgi gibi değerlerin önce arkadaşlarında olmalarını istemektedirler. Bununla birlikte yakın çevrenin sahip olduğu değerlerin çocuklara yansıdığı da anlaşılmaktadır. Oktay (1999)

çalışmasında, yakın çevrede geçen zamanların çocukların psikososyal gelişimleri için olduğu kadar zihin, dil ve dini gelişimleri için de kritik bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi, bazı değerleri öğrenmesi ve yaşaması açısından olumlu sosyal-duygusal tecrübelerin çocuğa aktarıldığı ve çocuğun bağımsızlığının desteklendiği bir çevrenin oluşturulmasına vurgu yapılmaktadır.

Çalışmada değer kavramının ilkökul çağındaki öğrenciler tarafından anlamlandırılması önemli görülmektedir. Çocukların kendilerinde en çok görmek istedikleri değeri sabır olarak ifade etmeleri özellikle eğitim hayatları boyunca onlara gerekli olacak önemli bir değer olarak ifade edilebilir. Başka bir çalışmada ise sabır, sorumluluk, öz denetim ve dürüstlük değerlerinin öğrencilere yeterli düzeyde verilemediği düşünülmektedir (Topal, 2019). Tatar (2009) çalışmasında kişilik ve ahlaki tutum gelişiminin temellerinin çocukluğun ilk yıllarında atıldığını çocukluk döneminin, bireyin ileriki hayatının temellerini oluşturduğunu ve karakterinin şekillendiği dönem olduğuna dikkat çekmiştir. Öğrenciler özellikle sabır değeri ile insanın değerli olacağını, azimli olma ve tahammül etme gibi kavramları yaşadıkça insanlar arasında kıymetli olacaklarını ifade etmişlerdir. Tepecik (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde sabır değerinin kazandırılmasında; ödevi hem değerlendirme hem de etkinlik aracı olarak kullandıkları, öğretmenlerin büyük bir kısmının, öğrenci gözlemlerini en önemli değerlendirme aracı olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Öğrenciler kendilerinde en çok görmek istediği değer olarak ise sabır ve öz denetim şeklinde cevap vermişlerdir. En az ifade edilen değer ise dürüstlük ve sevgi olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler değerlere farklı farklı tanımlamalar getirerek anlamlandırmışlardır. Güney Gedik (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sınıf öğretmenlerinin öğrencilerine aktarmak istedikleri en önemli değerler; “güç”, “başarı”, “evrensellik”, “uyarılım”, “yardımseverlik geleneksellik”, “güvenlik”, “öz-yönelim”, “evrensellik”, “yardımseverlik” ve “güvenlik” olduğu belirlenmiştir.

Bir insan hangi özelliğiyle değerli olur, sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde en çok sabır ve öz denetim değerlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. En az kullanılan değerler ise sevgi ve saygı olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler değerlerin toplum ve insan yaşamında karşılıklı ilişkilerini düzenleyici rolünden hareketle aile ve değer ilişkilerine, değer ile ailevi kurallar arasındaki ilişkilere de işaret etmektedirler.

İlkökul öğrencileri değerleri benzetirken “değerler altın gibidir, insanı değerli kılar” ifadesi en fazla olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler değer kavramına ilişkin görüşlerini açıklarken değerlerin insan haya-

tına olan katkısına da değinmişlerdir. Öğretmen adayları ile yapılan başka bir çalışmada ise kök değerleri, “ağaç yaprağı, ağaç kökü, bina temeli, su, güneş, evren, doğa, insan” metaforlarıyla nesnelerin temelinde bulunan özelliklere vurgu yapacak şekilde ilişkilendirdikleri görülmüştür (Akhan vd., 2020). Çengel (2019)’in çalışmasında da kök değerlerin ağaç kökü, binanın temeli ve su gibi metaforlardan oluştuğu belirlenmiştir. İnsanın kendi hayatında değerlerin önemli görev ve işlevi bulunmaktadır. Değerler ile birey toplum içindeki önemini kavramakta, aile yaşantısına önem vermektedir. Bu özellikleriyle değerlerin toplum huzurunun oluşmasına katkı sağladığı, toplumsal birliği desteklediği ve toplumun kalkınmasına katkı sunduğu belirtilmektedir.

Öneriler

- Öğrencilerin değer kavramına ilişkin yaptıkları açıklamaların doğrultusunda değer toplumsal yaşamdaki işlevinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Değer toplumsal yaşamdaki görev ve etkisinin önemi ifade edilmiştir. Eğitim kurumlarında özellikle toplumsal anlamda değerlerin ön plana çıkarılması önerilebilir.
- Vatanseverlik değerinin öğrenciler tarafından çok az dile getirildiği görülmektedir. Özellikle değerlerin işlendiği eğitim kurumlarında vatanseverlik değeri ön plana çıkarılabilir.
- Vefalı olmak değerinin öğrenciler tarafından çok az değinildiği görülmektedir. Topluma yayılacak şekilde vefa konulu çalışmalar artırılabilir.
- Öğrencilerin bazı sorulara cevap veremediği ortaya çıkmıştır. Bu konuda öğrencilerin seviyelerine uygun olarak değerler eğitimi kitabı hazırlanıp öğrencilerin kök değerler konusunda daha fazla bilgi edinmeleri sağlanabilir.
- Öğrenci ifadelerinde çok fazla geçmeyen vatan sevgisi, saygı gibi duyguların paylaşılması, yardımlaşma, iyi geçinme, aile ilişkilerine dikkat etme, olumlu davranışlar sergilemeleri sağlanmalıdır. Anne ve babalar çocuğuna önce kendi model olmalı, çocukta görmek istedikleri davranışları önce kendisi sergilemelidir. Özellikle anne ve babalarda en çok görülmek istenen değerlerin sevgi, dürüstlük gibi önemli değerlerin olması ebeveynlerde bu konularda eksiklik olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.
- Öğrenciler kendilerinde öfke kontrolü, sabır gibi öz denetim değeri altında ifadeleri sıkça kullanmaktadırlar. Özellikle eğitim çağındaki bireyleri öz denetim eğitimi önerilebilir.

- Öğrencilerin önemli gördüğü diğer önemli değer de sabırdır. Azimli olmak, dayanmak, beklemeyi bilmek sabır değerinin altında ifade edilmiştir. Özellikle eğitim kurumlarında sabır eğitimi adı altında çalışmalar önerilir.

Kaynakça

- Akhan, N. E., Subaşı, E., & Açıl, F. B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134.
- Bahçe, A. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Balat Uyanık, G. ve Dağal Balaban, A. (2006). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri* (1. Baskı). Ankara: KÖK.
- Beil, B. (2003). *İyi çocuk zor çocuk, doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır?* Çev: Cuma Yorulmaz, Arkadaş Kitapevi, Ankara.
- Bostrom, K. L. (1999). *The valueable child: teaching values at home and school*. Illinois: Addison Wesley Educational Publishers Inc.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*.
- Candan, D. G. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Cevheri, K. (2014). *Okul öncesinde değerler eğitimi: boğaziçi eğitim modeli* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions (2nd Ed)*. London: Sage.
- Çengel, S. (2019). *Kök değerlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları: Nitel bir araştırma*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, (5. Baskı). Trabzon.
- Demirhan, İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, A. M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçüğü ile eğitimin sınanması*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Doğanay, Ahmet. (2006). *Değerler eğitimi, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Duran, M. & Solak, E. (2018). Hayat bilgisi dersi 1. sınıf öğretim programındaki kazanımların değerler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).
- Erçelik, H. & Yeşilyurt, E. (2020). Yunus emre enstitüsü türkçe öğreniyorum setinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 149-179.
- Fichter, J. (2016). Sosyoloji nedir? (Çev. N. Çelebi). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Genç, S. (2018). *Görsel sanatlar eğitiminde kök değerler*.
- Güney Gedik, E. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimlerinin ve öğrencilerine aktarmak istedikleri değerlerin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). *Learning and Teaching About Values: a Review of Recent Research*. Cambridge Journal of Education, 30(2), 169-202.
- Oktay, Ayla. (1999). *Yaşamın sihirli yılları okul öncesi dönem*, Epsilon Yayınları (5. Basım). İstanbul.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve scwartz değer kuramı, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 45, 59-76.
- Özet, İ. (2014). *Kent araştırmaları ve nitel yöntem* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Kart, M. & Şimşek, H. (2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı: yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 9-44.
- Kutlu, H. A. (2013). *Meslek Etiği*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara.
- Roy, C. (2011). *Value-education' in higher education institute: A precondition for sustainable development*,
- Schwartz, S. (2005). *Basic human values: An overview*. https://www.researchgate.net/publication/237364051_.
- Silverman, B. W. (2018). *Density estimation for statistics and data analysis*. Routledge.
- Şen, M. (2011). *Okulöncesi dönem değerler eğitiminde öğretmenin ve okulun rolü*. A. Arıkan (Ed.), *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi içinde* (s.123-147). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi.
- Tatar, A. F. (2009). *Okul öncesi eğitiminde (5-6 yaş) hoşgörü eğitimi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.

- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254.
- Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). (2017). 29.04.2022 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=222> sayfasından erişilmiştir.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults living values an educational program*. Deerfield Beach, Florida: Health Communications, Inc.
- Ulusoy, K. ve Aslan, A. (2019). *Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi*, R. Turan ve K. Ulusoy. (Editörler). Üçüncü Baskı. Ankara. Pegem Yayıncılık, ss. 1-16.
- Veugelers, W. (2000). *Different ways of teaching values*, educational review. 52(1). 37-46.
- Yazar, T. (2019). *Toplumsal yaşam ve değerler*, Ed.: R. Turan ve K. Ulusoy, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, M. & Arslan İçöz, E. (2018). Dini, felsefi, psikolojik boyutlarıyla vicdan ve değerler eğitimindeki yeri. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (10), 323-345. DOI: 10.18498/amauiid.379279

Extended Abstract

Examination of Primary School Student's Perspectives on Values in Terms of Root Values

Adem ARSLAN, Corresponding Author, Assistant Professor.
Gümüşhane University, Gümüşhane / Türkiye.
ademarslan6005@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7848-7395>

Mahmut ELMA, Ph.D. Student.
Republic of Türkiye National Education Ministry, Fevzipaşa Primary School,
Gümüşhane / Türkiye.
mahmutelma@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6200-0167>

Article Type: Research Article
Received Date: 11.06.2022
Accepted Date: 17.09.2022
Published Date: 25.12.2022

Introduction

The education system should not be thought of as a structure that provides only academic success and certain knowledge and skills through the education program. The primary duty of schools should be to raise individuals who have the basic values that would influence the habits, values and behaviors of the new generation (MEB, 2018). Value, is the judgement criteria that formulate the perception of good-bad, right-wrong, desired-undesirable, liked-unlike, etc., on thoughts, objects regarding other individuals, situations and actions (Halstead & Taylor, 2000). In Turkey, the concept of value has come to the fore in curricula since 2005. In addition, while the curriculum was updated by the Ministry of National Education in 2018, the concept of root value was emphasized for the first time with a total of ten core values (justice, self-control, honesty, friendship, love, patience, respect, responsibility, benevolence and patriotism), which highlighted in all education plans. In this study, primary school students' perspectives on values are discussed in terms of "root values".

Purpose of the research

The aim of the study is to examine primary school students' perspectives on values in terms of root values.

Method

In this study, the phenomenological design, which is one of the qualitative research methods, was preferred.

The main goal of phenomenological studies is to bring personal views and experiences about a phenomenon or concept to a more general level (Creswell, 2007). Phenomenological studies generally aim to reveal and interpret individual perceptions and thoughts about a concept or phenomenon (Yıldırım & Şimşek, 2008). The study group of this research consisted of 135 primary school students studying in official primary schools affiliated to the Ministry of National Education in the central district of Gümüşhane province in the 2021-2022 academic year. The study group of the research was selected by the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. In a study, observation units can be formed from events, people, objects or situations with certain qualities (Büyükoztürk et al., 2008). Data collection tool in phenomenology studies, which is one of the qualitative methods, is generally interview (Yıldırım & Şimşek, 2008). In order to collect data, a semi-structured interview form prepared by the researchers was used. The interview form prepared in accordance with the scope of the study that consists of 10 open-ended questions. The interview form included questions to reveal the value perceptions and experiences of the students. Student opinions were transferred to the computer environment and content analysis was made. In content analysis, categories are first created and then certain elements in a text based on the situations in which they are associated with the created categories (Silverman, 2018). In order to ensure the validity and reliability of the study, the collected data were first evaluated independently by the researchers. Then, the independent evaluations of the two researchers were compared.

Findings

While the students expressed the concept of value, the most common ones were cooperation (14), honesty (12), and getting along (11). According to primary school students, the most important values that people should have are helpfulness (27), friendship (23), love (20), justice (16), self-control (12), honesty (13),

respect (10), patience (10) , responsibility (9), patriotism (9) are root values. According to the students, the values that parents wish are instilled in their children are: responsibility (28) and honesty (20). According to the students, teachers hope to see the values of responsibility, self-control and patriotism in themselves the most. It has been seen that the values that the students most wish to see in their friends are justice, honesty and friendship. At least, they attach importance to the value of self-control. The values that primary school students most want to see in their parents are being honest, helping each other, love, respect and tolerance. The values, they wished the least are expressed as being compassionate, trusting and sharing. It is seen that the value that the students want themselves to have is patience (17). In addition, the value of self-control (17) more frequently mentioned by the students. The number of those who say that the most important feature that makes people valuable is patience (20). It is seen that students attribute different meanings to the concept of value. Gold (4), rose (4), light (4), sun (4) are the most preferred metaphors. For example, a student emphasized the importance of values in social life saying: “values are like light, they enlighten both people and society”. Another student mentioned the function of values in one’s own life by saying “it is a source of happiness, it makes people happy”.

Discussion, Conclusion and Suggestions

In this study, the most common expression used by primary school students were; cooperation, honesty and getting along while expressing the word value. The least common expressions are being loyal. It is seen that students define the concept of value with its meanings used in daily life. According to the results of the research, the students mostly answered the question regarding the most important value that people should have in the form of benevolence and friendship values. The least expressed values are patriotism and responsibility. The fact that students especially emphasize the value of benevolence reflects the importance of social solidarity. The most emphasized root values in the latest current program are the values of respect, responsibility and patriotism (Genç, 2018). While the most emphasized value in the primary school 1st grade program was the value of responsibility, it was concluded that the values that were emphasized the least were the values of justice and friendship (Duran & Solak, 2018).

Responsibility and honesty values were expressed the most among the answers given by the students to the question of what is the most important value that your parents want to see in you, while the values of patriotism and patience

were expressed the least. It is understood that teachers have significant effects on children, especially in the emphasis on value. Primary school students stated the values that their teachers wanted to see in them are self-control, love and respect. Since the education process is a period in which the foundations of all life skills of the individual are laid and social relationship experiences are gained, it is important for teachers to be aware of this role. When the answers given to the question of the most important value that teachers want to see in you are examined, it is understood that the values of responsibility and self-control come to the fore, while the values of friendship and helpfulness are understated. In his study, Doğanay (2006) emphasizes that it is important for them to go through a planned and good school education related to the value acquisition process, as well as their family, which is directly influential in instilling values in children.

While the students answered the question about what is the most acquired values at school are, they as being educated, doing their duty, being truthful and being friendly, they gave place to the expressions of being hardworking, apologizing and keeping their word the least. In this study, the concept of justice was emphasized by the students. Justice, which is the most remarkable behavior in social life, especially among friends; and it is expressed with concepts such as fairness, equal treatment and sharing. According to the results of the study carried out by Bahçe (2010), it has been determined that the environment is of great importance for the acquisition of values such as sociability, patience, hospitality and helpfulness, and that family-school-environment cooperation is important. It has been determined that family support is important for gaining values such as self-respect, self-confidence, tolerance, sensitivity and openness to innovation. It is seen that the most important values in primary education programs are the root values of responsibility, respect and justice (Kart & Şimşek, 2020). In some sources, the root values of self-control and responsibility are given the most (Erçelik & Yeşilyurt, 2020). It has been seen that the value you most want to see in the friends of primary school students is fairness and honesty. The least used value emerged as self-control. Children especially want values such as justice, respect and love to be in their friends first. However, it is also understood that the values of the close environment have influence on children.

In the study, it is considered important that the concept of value is understood by primary school students. Expressing the value that children most want to see in themselves as patience can be expressed as an important value that will be necessary for them throughout their education life. In another study, it is thought

that the values of patience, responsibility, self-control and honesty are not transmitted to students at a sufficient level (Topal, 2019). Students stated that people will be valuable with the value of patience, and they will be valuable among people as long as they experience concepts such as perseverance and tolerance.

The students answered that the values they most want to see in themselves are patience and self-control. The least expressed value was honesty and love. The students gave meaning to the values by bringing different definitions. In the study carried out by Güney Gedik (2010), the most important values that classroom teachers want to convey to their students are; “power”, “success”, “universality”, “stimulation”, “helpfulness, tradition”, “security”, “self-direction”, “universality”, “helpfulness” and “security” were determined.

When the answers given to the question of which quality make a person valuable are examined, it is seen that the values of patience and self-control emerge the most. The least used values emerged as love and respect. The students also point out the relations between family and value relations, and the relations between values and familial rules, starting from the regulatory role of values in society and human life. While primary school students liken values, the expression “values are like gold, they make people valuable” is the most common. While explaining their views on the concept of value, the students participating in the research also mentioned the contribution of values to human life. In another study conducted with pre-service teachers, it was seen that they associated root values with the metaphors of “tree leaf, tree root, building foundation, water, sun, universe, nature, human” in a way that emphasizes the characteristics of the objects (Akhan et al., 2020). In the study of Çengel (2019), it was determined that root values consist of metaphors such as tree root, building foundation and water. Values have an important role and function in one’s own life. With values, the individual understands its importance in society and attaches importance to family life. With these characteristics, it is stated that values contribute to the formation of social peace, support social unity and contribute to the development of society.

In line with the explanations made by the students about the concept of value, it is understood that the function of value in social life is important. In educational institutions, it can be suggested that values should be brought to the fore, especially in the social sense. It is seen that the value of patriotism is rarely mentioned by the students. Patriotism can be brought to the fore, especially in educational institutions where values are taught. It is seen that the value of being loyal is little mentioned by the students. Another remarkable finding was that the students

could not answer some of the questions. In this regard, values education book can be prepared in accordance with the levels of the students and students can be provided with more information about root values. It should be ensured that the feelings such as patriotism and respect, which do not appear in student statements, while cooperation, getting along, paying attention to family relations, and exhibiting positive behaviors are shared by them. Parents should be role models for their children, and they should first exhibit the behaviors they wish to see in their children. The fact that the most desired value especially according to mothers and fathers are values such as love and honesty, this reveals that they have concerns regarding these matters. Self-control training can be recommended especially for individuals in the basic education age. Another important value that students consider important is patience. Being determined, enduring, knowing how to wait are the values expressed after the value of patience. Especially in educational institutions, studies under the name of patience training are recommended.

Keywords: Values, Root values, Primary school

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Yazar (lar) / Author (s): Adem ARSLAN, Mahmut ELMA

Yazar Katkıları / Author Contributions: Adem ARSLAN (%50), Mahmut ELMA (%50)

Çıkar Çatışması / Competing Interests: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that they have no competing interests.